

ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Δημήτρης Κ. Μπάκας

Ο άνθρωπος χωρίς καμιά αμφιβολία αποτελεί μια μοναδικότητα μέσα στον ζωικό κόσμο. Συγκρινόμενος ακόμη και με τα πλέον προηγμένα από τα άλλα έμβια όντα, εκδηλώνει ριζικώς διαφορετικά γνωρίσματα. Διαθέτει λογική σκέψη μαζί με τη δυνατότητα να αναλύει, να συλλαμβάνει και να κατανοεί αφηρημένες έννοιες. Έχει την ικανότητα να βιώνει και να εκφράζει αισθητικές συγκινήσεις και συναισθήματα. Έχει την αίσθηση της ηθικής ευθύνης. Διαθέτει τη δύναμη να αγαπά. Χαρακτηρίζει ως αξίες έννοιες που του καλύπτουν ανάγκες κάθε είδους και μπορεί να τις ιεραρχήσει αξιολογώντας τις. Δημιουργεί πολιτισμό, ένα μοναδικό πνευματικό δημιούργημα, που βασίζεται στα μοναδικά ανθρώπινα χαρίσματα. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, και όχι μόνο, με τις θετικές πλευρές τους φυσικά συνιστούν την ειδοποιό διαφορά, την ανθρωπινότητα.

Μια εσωτερική εμπειρία που δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τους γνωστούς φυσικούς όρους προσφέρει στον άνθρωπο πρόσβαση στον πνευματικό και νοητό κόσμο. Αυτό είναι το ξεχωριστό χάρισμα της συνείδησης. Το πώς προήλθε ακόμη είναι άγνωστο. Ίσως ένα άλμα, ίσως μια ανάδυση αρμονικής ολότητας, ίσως μεταφυσική Υπέρτατη Δύναμη το πρόσφερε!

Επιστημονικά δεν αποδεικνύεται ακόμη. Με την πίστη μόνον βιωματικά εξηγείται. Μόνον με τη συνείδηση συλλαμβάνεται το αληθές και το ψευδές, η ομορφιά και η ασχήμια, το καλό και το κακό. Ως ανθρώπινα όντα έχουμε τη δυνατότητα έστω και μερικής κατανόησης του μυστηρίου του Κόσμου μας, αλλά και μάς επιτρέπεται να κοινωνούμε το προσωπικό μας όραμα με τους άλλους, μέσω της γλώσσας και της ανθρώπινης-καλλιτεχνικής και μη-δημιουργίας. Ολόκληρος ο ηθικός κόσμος, η πρακτική τέχνη του βίου μας, επάνω στην ανθρωπινή συνείδηση εδράζεται.

Η κοινωνία ανθρώπων δεν ένα απλό συνονθύλευμα, ούτε μία αγέλη της οποίας η συνοχή της είναι αποτέλεσμα μιας εξωτερικής και μόνον ανάγκης. Είναι κάτι πολύ περισσότερο. Είναι μια καινούργια οντότητα και όχι απλά το άθροισμα των μελών της. Η κοινωνία, ως ζωντανός οργανισμός, διαθέτει νέες δυνατότητες που τα άτομα –μέλη της δεν διαθέτουν ξεχωριστά το καθένα.

Αποδίδει ενέργεια και έχει ισχύ απείρως μεγαλύτερη από τα συστατικά της. Για να εκδηλωθούν, όμως, αυτές δυνατότητες που αναδύονται από την κοινωνία, ως μοναδικά προϊόντα της, πρέπει να συντρέχουν οι συνθήκες μιας αρμονικής σύνθεσης. Ακριβώς, όπως ο ανθρώπινος οργανισμός ως ολοκληρωμένη αρμονική σύνθεση, και μόνον τότε, αποδίδει τις ανθρώπινες ιδιότητες και ικανότητες, έτσι και η κοινωνία μόνον ως μια οντότητα αποδίδει τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά της. Την ανθρωπινότητά της.

Η ανθρωπινή Κοινωνία συντίθεται από πρόσωπα που το καθένα τους έχει την ξεχωριστή ιδιοσυστασία του και τη βούλησή του. Αυτά συνθέτουν νέες συνθήκες αρμονίας. Είναι πλέον αποδεχτό ότι η ελευθερία του ατόμου είναι πρώτιστη αξία. Αλλά η σύνθεση της κοινωνίας απαιτεί τον περιορισμό της για να επιτευχθεί η σύνθεσή της. Εδώ έγκειται και η προσέγγιση των ορίων, ώστε και η ελευθερία των επιλογών να μη φιμώνονται, αλλά και οι συνθήκες συνοχής της κοινωνίας να εξασφαλίζονται.

Όταν τα άτομα νοιώθουν σχετικά ελεύθερα, άρα ευχαριστημένα και ευτυχή, αποδίδουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Νοιώθουν τα άτομα ελεύθερα, όταν είναι πεπεισμένα και αποδέχονται την κοινωνία ως δική τους. Εάν νιώθουν ότι ανήκουν εθελοντικά σε αυτή, τότε η κοινωνία αποδίδει και το μέγιστο θετικό αποτέλεσμα. Τότε νοιώθουν την υπέροχη αρετή της συνυπευθυνότητας!

Το ζητούμενο είναι πώς θα επιτευχθεί η αρμονία αυτή. Το θέμα αυτό δεν έχει επιλυθεί ακόμη στον απόλυτο βαθμό. Απαιτούνται συνδυασμοί πολλών όρων συνοχής και αρετών. Εμπιστοσύνη, ευπείθεια, ειλικρίνεια, θεώρηση του άλλου με το μάτι της ειλικρινούς και όχι από οίκτο φιλανθρωπίας. Θεώρηση του αγνώστου άλλου, ως ίδιον «εαυτό», και όχι μόνον του «κολλητού μου», του συγγενή μου ή όποιον έχει αποκλειστικά συμφέροντα μαζί μου.

Όλα αυτά είναι αντικείμενα αγωγής και παιδείας και απαιτούν άσκηση ατομική, αλλά και συμμετοχική. Και στο σημείο αυτό οι επιλογές των αξιών και ο προσδιορισμός των ατομικών ορίων παίζει σπουδαίο ρόλο. Βάση όμως όλων αυτών είναι ο προσδιορισμός των «μέτρων και αναλογιών» στις σχέσεις των ατόμων. Και αυτό είναι πρόταγμα της Ολιστικής Παιδείας και της Αγωγής.

Δημήτρης Κ. Μπάκας
08 Σεπτεμβρίου 2021